

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu a cíl návrhu

Volby do Senátu se konají podle čl. 18 odst. 2 Ústavy a § 1 odst. 2 a § 58 zákona č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších zákonů (dále jen „volební zákon“) podle zásad většinového systému.

Do Senátu se volí v 81 volebních obvodech po jednom senátorovi, vždy třetina každé dva roky. V prvním kole voleb do Senátu voliči v každém obvodu volí ze všech kandidátů registrovaných pro volby v daném obvodě s tím, že zvolen je ten, který získá nadpoloviční většinu všech platných hlasů odevzdaných voliči v prvním kole voleb. Pokud v prvním kole není zvolen nikdo, koná se s týdenním odstupem druhé kolo voleb, v němž voliči volí ze dvou kandidátů, kteří v prvním kole voleb získali nejvyšší počet hlasů.

První kolo řádných voleb do Senátu se zpravidla koná zároveň s volbami do krajských nebo s volbami do obecních zastupitelstev. Účast voličů v prvním kole voleb do Senátu se v posledních třech řádných volbách do Senátu pohybovala v průměru kolem 36 %, účast ve druhém kole, které se koná s týdenním odstupem a bez souběhu s dalšími volbami, se pohybovala v průměru kolem 17 %.

Cíl návrhu

Smyslem předkládaného návrhu zákona je, vedle zvýšení účasti voličů, především jejich zjednodušení. Dvoukolový systém voleb do Senátu se nahrazuje systémem jednokolovým. Výhodnost jednokolové volby spočívá v tom, že volby do Senátu se budou konat vždy zároveň s volbami do zastupitelstev krajů nebo do zastupitelstev obcí. Mělo by tak dojít i k vyšší účasti voličů a tím pak i k vyšší legitimitě Senátu. Zároveň se zatraktivní způsob volby pro voliče.

Ve srovnání se stávajícím způsobem volby voliči nebudou při volbě vybírat lístky s jednotlivými kandidáty. Všichni kandidáti do Senátu ve volebním obvodu budou uvedeni na jednom, společném, hlasovacím lístku v abecedním pořadí. Volič na hlasovacím lístku označí pořadí jednotlivých kandidátů číslem před jménem kandidáta od čísla 1 až do čísla rovnajícího se počtu kandidátů. Návrh zavádí povinnost označit pořadí minimálně prvních tří kandidátů. Pro případ, že voleb se účastní méně kandidátů než tři, musí volič označit alespoň jednoho kandidáta v pořadí a druhého pak křížkem, nechce-li mu dát svůj hlas.

Při zjišťování výsledku hlasování okrsková volební komise zjistí u každého kandidáta, na kolika platných hlasovacích lístcích byl uveden v prvním, druhém a jednotlivě v dalších pořadích. Pokud některý z kandidátů obdrží největší počet hlasů v prvním pořadí, je zvolen. V případě rovnosti pořadí se pak přihlíží k počtu hlasů v druhém pořadí. Ten z kandidátů, který obdrží od voličů největší počet hlasů v druhém pořadí, je zvolen.

Oproti stávajícímu volebnímu systému navrhovaný způsob hlasování odráží více vůli voliče právě v určení pořadí jednotlivých kandidátů, tedy vybrat si více kandidátů s rozlišením míry jejich podpory vyjádřené právě pořadím.

Dopady návrhu na státní rozpočet, na rozpočty krajů a obcí

Přechodem z dvoukolového na jednokolový systém voleb do Senátu odpadnou náklady spojené s konáním druhého kola voleb. Jednorázové výdaje si však vyžádá úprava informačního systému ČSÚ. Další nezbytné výdaje budou spojeny se zajištěním technického

a programového vybavení volebních místností, a to v rozsahu nezbytném pro zjišťování výsledků hlasování. Nároky na tyto výdaje však nebudou vysoké, protože volební místnosti jsou již nyní v naprosté většině počítači vybaveny. Vzhledem k odpadnutí nákladů na druhé kolo voleb a tisknutí pouze jednoho hlasovacího lístku však dojde k celkové úspoře nákladů z veřejných rozpočtů.

Soulad s ústavním pořádkem a mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy ČR

Návrh zákona není v rozporu s ústavním pořádkem České republiky. Zachovává zásady většinového hlasování pro volby do Senátu v souladu s čl. 18 odst. 2 Ústavy České republiky i ústavně zaručené volební právo podle čl. 21 Listiny základních práv a svobod. Neodporuje ani mezinárodním smlouvám, kterými je Česká republika vázána.

Soulad s právem Evropských společenství

Návrh zákona není v rozporu s předpisy Evropských společenství.

Další specifikace

Předkládaný návrh zákona nemá dopad na podnikatelské prostředí České republiky. Nepřináší žádné negativní dopady sociální, ani na životní prostředí, stejně tak i na rovnost mužů a žen. Nezasahuje do ochrany soukromí a osobních údajů, nevytváří korupční rizika.

Zvláštní část

K čl. I

K bodu 1.

V navrhovaném systému hlasování se druhé kolo voleb do Senátu nekoná. Vypouští se proto úprava volebního práva pro druhé kolo voleb.

K bodům 2., 4., 5., 7. až 10., 13. až 16., 22. a 31.

Jedná se o legislativně technické úpravy, kterými dochází ke sjednocení použitých pojmů v textu zákona a úpravám textu (odvolávkám na ustanovení) vyplývajících z navrhovaných úprav v dalších bodech.

K bodu 3.

Podle navrhované právní úpravy mají okreskové volební komise převést hlasovací lístky do strojově zpracovatelné elektronické podoby. Mělo by se tak dít výhradně s využitím programového vybavení ČSÚ ve smyslu § 11 odst. 1 volebního zákona. Mezi úkoly ČSÚ se proto doplňuje technické zabezpečení systému zpracování výsledků voleb i ve volebních místnostech.

K bodu 6.

Navrhovaný volební systém nepředpokládá tištění hlasovacích lístků zvlášť pro každého kandidáta, ale všichni kandidáti jsou uvedeni na společném lístku. Zároveň nahrazuje úpravu losování čísel hlasovacích lístků jednotlivých kandidátů tak, že pořadí kandidátů na společném lístku je dáno abecedně.

K bodu 11.

Protože navrhovaná úprava nepočítá s konáním druhého kola voleb do Senátu, vypouští se úprava výdajových limitů na volební kampaň politických stran, hnutí, koalic a nezávislých kandidátů pro druhé kolo voleb do Senátu.

K bodu 12.

Vypouští se úprava výdajových limitů na volební kampaň registrované třetí osoby pro druhé kolo voleb do Senátu, které se podle navrhované úpravy nekoná.

K bodu 17

Upravuje se podmínka vrácení kauce, která byla v dosavadním volebním systému na zisk alespoň 6% platných hlasů. Úprava je vázána na zisk nejméně 6% prvních pořadí z celkového počtu platných hlasovacích lístků.

K bodu 18

V návaznosti na úpravu provedenou v § 13 odst. 1 písm. d) se vypouští nadbytečná ustanovení. Na společném hlasovacím lístku budou v abecedním pořadí uvedeni všichni kandidáti, jejichž přihláška k registraci byla zaregistrována.

K bodu 19.

Upravuje se uvedení všech kandidátů na společném hlasovacím lístku pro navrhovaný systém hlasování místo dosavadních samostatných hlasovacích lístků pro jednotlivé kandidáty. Doplňuje se umístění rámečku před jménem každého kandidáta, do kterého budou voliči doplňovat pořadí pro jednotlivé kandidáty podle § 68 volebního zákona. Ostatní rozsah informací uváděných na hlasovacím lístku se nemění.

K bodu 20.

Je nově upravován způsob hlasování voliče, který stanoví pořadí preferencí jednotlivých kandidátů pro volby do Senátu na hlasovacím lístku vyplněním čísla v rámečku před jménem od čísla 1 až do čísla rovnajícího se počtu všech kandidátů. K platnosti hlasovacího lístku se vyžaduje, aby volič označil pořadí alespoň tří kandidátů. Nad rámec povinného označení počtu kandidátů může volič číselným označením stanovit i pořadí dalších kandidátů, případně je označit křížkem, nechce-li mu dát svůj hlas. Pokud jsou na hlasovacím lístku uvedeni méně než tři kandidáti, k platnosti hlasovacího lístku se vyžaduje, aby volič označil alespoň jednoho kandidáta v pořadí a druhého křížkem, nechce-li mu dát svůj hlas.

K bodu 21.

Nově se upravuje zjišťování výsledků hlasování okrskovou volební komisí. Okrsková volební komise po vynětí hlasovacích lístků z úředních obálek všechny hlasovací lístky očíslovuje arabskými číslicemi od čísla 1 do čísla rovnajícího se celkovému počtu platných hlasovacích lístků. Hlasovací lístky neplatné podle § 70 odst. 2 se nečíslovají. Očíslované hlasovací lístky okrsková volební komise převede do strojově zpracovatelné elektronické podoby, k čemuž využije programové vybavení dodané ČSÚ. Z platných hlasovacích lístků okrsková volební komise zjistí, na kolika z nich byli kandidáti uvedeni v jednotlivých pořadích (v prvním, druhém a jednotlivě v dalších pořadích). Tento údaj, vedle informace o výsledcích voleb na úrovni volebního okrsku, slouží po součtu ze všech volebních okrsků ve volebním obvodu pro určení pořadí v případě rovnosti hlasů jednotlivých kandidátů.

K bodu 23.

Upravuje se posuzování hlasovacích lístků. Úpravou v odstavci 1 se maximálně respektuje vůle voliče, pokud je přes jakékoliv jiné úpravy určitelné pořadí jednotlivých kandidátů na hlasovacím lístku. V odstavci 2 se upravuje neplatnost hlasovacího lístku. Za neplatné hlasovací lístky nelze považovat ty, které vypadly z úřední obálky při manipulaci

s volební schránkou (odpovídá-li počet úředních obálek ve volební schránce s počtem do ní vhozených hlasovacích lístků).

K bodům 24. a 25.

Upravuje se obsah zápisu o průběhu a výsledku voleb tak, že okrsková volební komise uvede v zápise počty platných hlasovacích lístků. Jako součást zápisu o průběhu a výsledku hlasování se doplňuje informace o počtu jednotlivých pořadí pro každého kandidáta, zjišťovaná okrskovou volební komisí podle novelovaného znění § 69 odst. 3 (vid bod 21.).

K bodům 26. a 27.

Dochází k drobné formulační úpravě odstavce 1 § 72. Zároveň se vypouští odstavec 4 uvedeného ustanovení. Tento krok je směřován k tomu, aby okrsková volební komise byla povinna vždy splnit své povinnosti podle odstavce 1 uvedeného ustanovení. Tím je zabráněno tomu, aby nemohly být ovlivněny výsledky voleb jednáním okrskové volební komise a nebylo porušeno voličovo volební právo.

K bodům 28. a 29.

V návaznosti na novou úpravu způsobu hlasování se upravuje i způsob zjišťování výsledků voleb ve volebním obvodu ČSÚ. To odráží i změnu údajů uváděných v zápise o výsledku voleb ve volebním obvodu vyhotoveném ČSÚ. V něm se nově uvádí celkový počet platných hlasovacích lístků, které byly odevzdány ve volebním obvodu, umístění každého kandidáta, jejich pořadí, počet získaných hlasů v návaznosti na pořadí včetně údaje o jejich procentu vypočteného jako podíl na celkovém počtu platných hlasovacích lístků ve volebním obvodu. Samozřejmě se uvádí i jméno a příjmení zvoleného kandidáta.

K bodu 30.

V souvislosti s navrhovanou úpravou určení, který kandidát je zvolen se ust. § 75 vypouští. Stejně tak se vypouští ust. § 76, protože v navrhovaném způsobu hlasování se druhé kolo nekoná.

K čl. II

Přechodné ustanovení zajišťuje, aby aplikace nové právní úpravy dopadla až na volby vyhlášené po nabytí účinnosti tohoto zákona.

K čl. III

Účinnost je stanovena s ohledem na nutnost upravení informačního systému ČSÚ sloužícího ke zjišťování výsledků voleb.

V Praze dne 10.července 2019

Předkladatelé:

Vojtěch Filip, v.r.

Stanislav Grospič, v.r.

Zdeněk Ondráček, v.r.

Jiří Valenta, v.r.